

Завгородня Владислава Миколаївна,

канд. юрид. наук, доцент

ДВНЗ «Українська академія банківської справи»

jurrights@meta.ua

УДК 341.176.2(4)

ВЗАЄМОДІЯ НОРМ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ І РАДИ ЄВРОПИ У СФЕРІ БОРТЬБИ З КОРРУПЦІЄЮ

Досліджуються положення норм права Європейського Союзу та Ради Європи у галузі боротьби з корупцією. Робиться висновок про їх співвідношення, сучасні та перспективні напрями взаємодії

Ключові слова: корупція, право Європейського Союзу, Рада Європи, ГРЕКО

Исследуются положения норм права Европейского Союза и Совета Европы в сфере борьбы с коррупцией. Сделан вывод об их соотношении, современных и перспективных путях взаимодействия.

Ключевые слова: коррупция, право Европейского Союза, Совет Европы, ГРЕКО

The approaches of legal regulation of fighting against corruption of the European Union and the Council of Europe are investigated. The author makes conclusion about their relationship, current and future ways of cooperation.

Key words: corruption, European Union Law, Council of Europe, GRECO

Створення ефективного правового механізму протидії корупції є одним з найважливіших завдань, що стоять перед кожною державою у сучасному світі і перед міжнародною спільнотою в цілому. Тенденції глобалізації, що пронизують останнім часом практично всі сфери соціального і правового життя, безпосередньо впливають на формування антикорупційної політики держав, зумовлюють встановлення єдиних стандартів попередження корупційних діянь і відповідальності за їх вчинення. Для України в контексті її євроінтеграційних прагнень особливий інтерес у цьому аспекті представляють

норми європейського права і, перш за все, правовий доробок Ради Європи і Європейського Союзу.

Підхід Ради Європи (далі РЄ) до боротьби з корупцією включає три взаємно пов'язаних напрями: розробка загальноєвропейських норм і стандартів, контроль за їх додержанням, а також надання технічного сприяння і реалізація програм адресної допомоги країнам і регіонам [1]. У рамках РЄ розроблено низку антикорупційних документів. У першу чергу, слід звернути увагу на Резолюцію Комітету Міністрів 97(21) від 6 листопада 1997 р. Про двадцять керівних принципів боротьби з корупцією. Будучи рекомендаційним за своєю сутністю, цей документ визначає базові позиції національної антикорупційної політики держав та спрямовує міжнародне співробітництво у цій сфері. В ньому, зокрема, наголошується на необхідності здійснювати ефективні заходи, спрямовані на запобігання корупції, підвищити поінформованість громадськості, сприяти етичній поведінці; забезпечити скоординовану криміналізацію національної та міжнародної корупції; забезпечити незалежність осіб, уповноважених на здійснення антикорупційних заходів; запровадити необхідні заходи для попередження використання юридичних осіб для прикриття корупційних дій; обмежити імунітет від розслідувань, судового переслідування та винесення вироків у справах щодо корупції до рівня, необхідного у демократичному суспільстві; забезпечити врахування у нормах, які регулюють права та обов'язки посадових осіб, вимог щодо боротьби з корупцією та забезпечити відповідні й ефективні дисциплінарні заходи; ухвалити належні прозорі процедури державних закупівель, які сприятимуть чесній конкуренції та стримуватимуть корупціонерів; забезпечити свободу ЗМІ у отримванні та передачі інформації щодо питань корупції тощо.

Зазначені принципи стали основою для розробки в рамках РЄ Конвенції про кримінальну відповідальність за корупцію від 27 січня 1999 р. з Додатковим протоколом до неї від 15 травня 2003 р. та Конвенції про цивільну відповідальність за корупцію від 4 листопада 1999 р., яка стала першою спробою визначити загальні міжнародні норми у сфері цивільного права і

корупції. Ця конвенція вимагає від Договірних сторін передбачити у своєму внутрішньому законодавстві «ефективні засоби правового захисту для осіб, яким заподіяно шкоду в результаті актів корупції, що дозволять їм захищати свої права та інтереси, включаючи відшкодування збитків» (ст. 1).

Крім того, важливе значення мають Рекомендації Комітету Міністрів про кодекси поведінки публічних службовців (резолюція (2000)10 від 11 травня 2000 р.) та про загальні правила проти корупції при створенні політичних партій і проведенні виборчих кампаній (резолюція Комітету Міністрів (2003)4 від 8 квітня 2003 р.).

Втілення в життя положень цих та інших антикорупційних документів РЄ було доручено створеній у 1999 р. Групі держав по боротьбі з корупцією – ГРЕКО. Ця організація допомагає виявити недоліки національної антикорупційної політики і закликає держави до проведення необхідних законодавчих, інституційних і практичних реформ. Вона також є форумом для обміну передовим досвідом у сфері попередження і виявлення корупції. Бути членами ГРЕКО можуть не лише держави-члени РЄ, нині вона об'єднує 48 членів – 47 держав Європи і США [1].

Участь ЄС у боротьбі з корупцією розпочалася з необхідності захисту його економічних інтересів від шахрайства стосовно його бюджету [2]. З цією метою 26 липня 1995 р. було прийнято Конвенцію про захист фінансових інтересів Європейських Співтовариств. Ця спрямованість була розширена, коли політика кримінального судочинства увійшла до кола відання ЄС. Серед основних правових інструментів боротьби з корупцією в рамках Європейського Союзу (далі ЄС) слід також назвати Конвенцію по боротьбі з корупцією серед службових осіб ЄС та службових осіб держав-учасниць ЄС від 26 травня 1997 р., Рамкову угоду по боротьбі з корупцією у приватному секторі від 31 липня 2003 р. Першим документом було криміналізовано підкуп службовців ЄС та держав-учасниць, як щодо ситуацій коли ЄС було завдано фінансову шкоду, так і у випадках, коли така шкода безпосередньо не настала. Згідно з Рамковою угодою держави повинні встановити кримінальну відповідальність за

активну і пасивну корупцію у приватному секторі, а також покарання для юридичних осіб за корупційні діяння.

За своїм змістом норми цих документів близькі до стандартів, вироблених РЄ. Це дає підстави стверджувати, що їх успішна реалізація в ЄС великою мірою обумовлена тією уніфікацією національних законодавств у сфері боротьби з корупцією, яка була проведена завдяки конвенціям РЄ [3]. Крім того, у своїх відносинах з державами, які не є членами ЄС, проте входять до РЄ, зокрема, й з Україною, Союз часто посилається на стандарти РЄ. Таким чином, з одного боку, має місце певне дублювання норм ЄС і РЄ, а з іншого – така ситуація може породити певні незручності і суперечності.

Лісабонський договір про внесення змін в Договір про Європейський Союз і Договір про заснування Європейського Співтовариства від 13 грудня 2007 р. розширив рамки діяльності ЄС і надав йому власну міжнародну правосуб'єктність. Це відкриває можливості для підписання ЄС договорів РЄ, в тому числі, й з питань боротьби з корупцією з тим, щоб вироблені у РЄ правові інструменти стали частиною правового доробку ЄС. На необхідності таких заходів наголошує і Європейська комісія. Зокрема, Комісія підготувала Доповідь про можливість приєднання ЄС до ГРЕКО [4], в якій зазначається, що участь у цій організації має стати одним з ключових елементів антикорупційної політики ЄС. Також наголошується на тому, що для ЄС як самостійного правосуб'єктного утворення відкрито шлях приєднання до міжнародних антикорупційних документів, в тому числі й конвенцій РЄ. У якості основного недоліку антикорупційного механізму ЄС Комісія визначила проблеми з його імплементацією в національне законодавство держав. При цьому моніторингові механізми ГРЕКО можуть сприяти подоланню таких проблем, особливо в питаннях, мало врегульованих міжнародним правом, наприклад, щодо фінансування політичних партій. Наміри щодо подальшої координації діяльності ЄС та РЄ у сфері боротьби з корупцією висловлені також у Повідомленні Європейської Комісії Європейському Парламенту, Раді і

Європейському Економічному і Соціальному Комітету Про боротьбу з корупцією в ЄС [5].

Таким чином, подальша гармонізація норм права ЄС з РЄ пов'язується з імплементацією стандартів РЄ у національне законодавство держав-членів ЄС, алей включенням їх до правового доробку Союзу. Ці процеси обов'язково мають враховуватися й Україною при формуванні національної антикорупційної політики.

Література:

1. Деятельность Группы государств по борьбе с коррупцией (ГРЕКО) [Электронный ресурс] Режим доступа : <http://www.coe.int/web/coe-portal/what-we-do/rule-of-law/corruption?dynLink=true&layoutId=37&dlgroupId=10226&fromArticleId=>
2. Глоссарий международных стандартов по борьбе с коррупцией с примерами из национальной юридической практики : проект / Сеть по борьбе с коррупцией для стран с переходной экономикой // Шестая общая встреча 30 – 31 мая 2005 г., Стамбул, Турция [Электронный ресурс] Режим доступа : <http://www.oecd.org/dataoecd/51/59/37173981.pdf>
3. Алешин К. Н. Законодательство Европейского Союза о противодействии коррупции и отмыванию капиталов / К. Н. Алешин; Санкт-Петербургский центр по изучению организованной преступности и коррупции [Электронный ресурс] Режим доступа : <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1116145&subID=100073964,100073966#text>
4. Report from Commission to the Council on the modalities of EU participation in GRECO COM(2011) 307 [Electronic resource] Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0307:FIN:EN:PDF>
5. Fighting Corruption In The EU: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee/ Brussels, 6.6.2011 COM(2011) 308 final [Electronic resource] Access mode : [http://ec.europa.eu/home-affairs/news/intro/docs/110606/308/1_EN_ACT_part1_v12\[1\].pdf](http://ec.europa.eu/home-affairs/news/intro/docs/110606/308/1_EN_ACT_part1_v12[1].pdf)